

Työpaikkatapaturmien taajuus nousi edelleen yksityisissä sosiaalihuollon laitospalveluissa vuonna 2021

43

Tapaturmavakuutuskeskuksen analyysiä

23.09.2022

Työpaikkatapaturmien taajuus nousi edelleen yksityisissä sosiaalihuollon laitospalveluissa vuonna 2021

Vuonna 2021 sattui yhteensä 18 309 palkansaajien työpaikkatapaturmaa kuntasektorilla, joka on noin 4,8 % enemmän kuin vuonna 2020, mutta toisaalta yhä 11,4 % vähemmän kuin vuonna 2019. Vastaavasti yksityisten terveys- ja sosiaalipalvelujen päätoimialalla sattui palkansaajille vuonna 2021 yhteensä 6 155 työpaikkatapaturmaa, joka on eniten koko tarkastelujaksolla vuodesta 2005. Seurakuntien ja uskonnollisten järjestöjen toimialalla työpaikkatapaturmien lukumäärät ovat viime vuosina olleet laskussa. Työpaikkatapaturmien taajuus nousee yksityisellä sosiaalihuollon laitospalvelujen toimialalla yhä jyrkästi.

Teksti: Janne Sysi-Aho, Tapaturmavakuutuskeskus

Työtaturmien määrä väheni merkittävästi koronatoimien johdosta, mutta laitospalveluissa työpaikkatapaturmien taajuus on jyrkässä kasvussa

Useilla päätoimialoilla työtaturmien määrät notkahtivat koronapandemian myötä vuonna 2020 ja vuonna 2021 lukumäärät jäivät vuoden 2019 lukumääriä alemmalle tasolle. Tästä poiketen yksityisellä terveys- ja sosiaalipalvelutoimialalla vuonna 2021 ylitettiin selvästi aiempi vuonna 2019 ollut ennätysellisen korkea työpaikkatapaturmien lukumäärä. Yksityisellä terveys- ja sosiaalipalvelu-

alalla sekä kuntasektorilla keskeinen havainto on myös se, että työpaikkatapaturmien taajuuskehitys on selvästi nousevana päinvastainen kuin muilla suurilla päätoimialoilla. Tässä analyysissä poraudutaan siihen, millaisia työpaikkatapaturmat yksityisellä terveys- ja sosiaalipalvelutoimialalla sekä kuntasektorilla ovat ja miten ne eroavat toisistaan ammattiluokittain.

Vuonna 2021 kuntasektorin palkansaajille sattui yhteensä 18309 työpaikkatapaturmaa, joka on noin 4,8 % enemmän kuin aiempänä koronapandemian vahvasti vaikuttamana vertailuvuonna 2020 (kuva 1). Vuoden 2021 työpaikkatapaturmien lukumäärä on toisaalta 11,4 % pienempi kuin koronapandemiaa edeltävänä vuonna

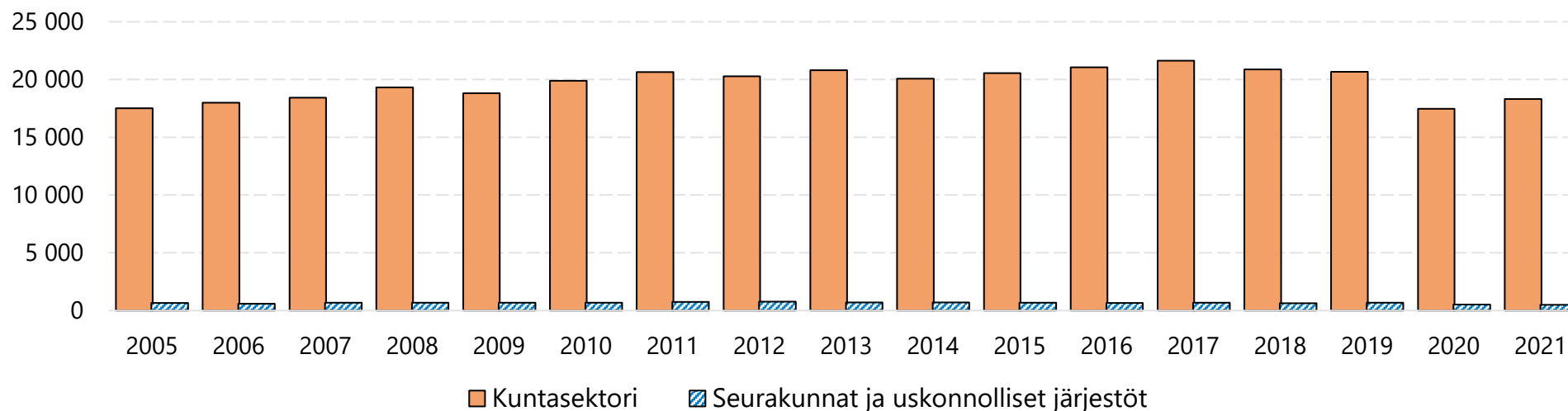
2019. Osaltaan tähän voi vaikuttaa se, että etätyö on yleistynyt pidempiaikaisesti ja työn tekemisen tavat ovat ottaneet mm. digitalisaatioharppauksia. Työn tekeminen on entistä vähemmän paikkasidonnaista myös kuntasektorilla.

Vuoden 2021 kuntasektorin työtapaturmatilaston analyysissä nousi esiin opiskeluun liittyvissä palkattomissa harjoitteluissa olevien oppilaiden työpaikkatapaturmien voimakas väheneminen. Vuonna 2021 kehitys on kääntynyt ja työpaikkatapaturmia oppilaille sattui 85 työpaikkatapaturmaa enemmän kuin vuonna 2020, mutta yhä 355 vähemmän kuin vuonna 2019. Myös kuntasektorin yhteydessä usein tarkasteltavalla seurakuntien ja uskonnollisten

yhteisöjen toimialalla työpaikkatapaturmien lukumäärä vuonna 2021 on laskenut jopa 27,1 % vuodesta 2019 (kuva 2). Vuonna 2021 seurakuntien ja uskonnollisten yhteisöjen toimialalla sattui palkan-saajille yhteensä 492 työpaikkatapaturmaa, mikä on selvästi alhaisin lukumäärä muutamaa vuosikymmeneen.

Yksityisellä terveys- ja sosiaalipalvelutoimialalla näkyy selvä työpaikkatapaturmien lukumäärän kasvun jatkuminen vuodesta 1999 lähtien (ks. kuvassa 2 kehitys vuodesta 2005 alkaen). Vuonna 1999 päätoimialalla sattui yhteensä 1 195 työpaikkatapaturmaa, vuonna 2021 jo 6 155.

Kuva 1: Työpaikkatapaturmien lukumäärät kuntasektorilla ovat vähentyneet vuoden 2019 tasosta merkittävästi, samoin seurakuntien ja uskonnollisten yhteisöjen toimialan työpaikkatapaturmat ovat vähentyneet vuodesta 2019.

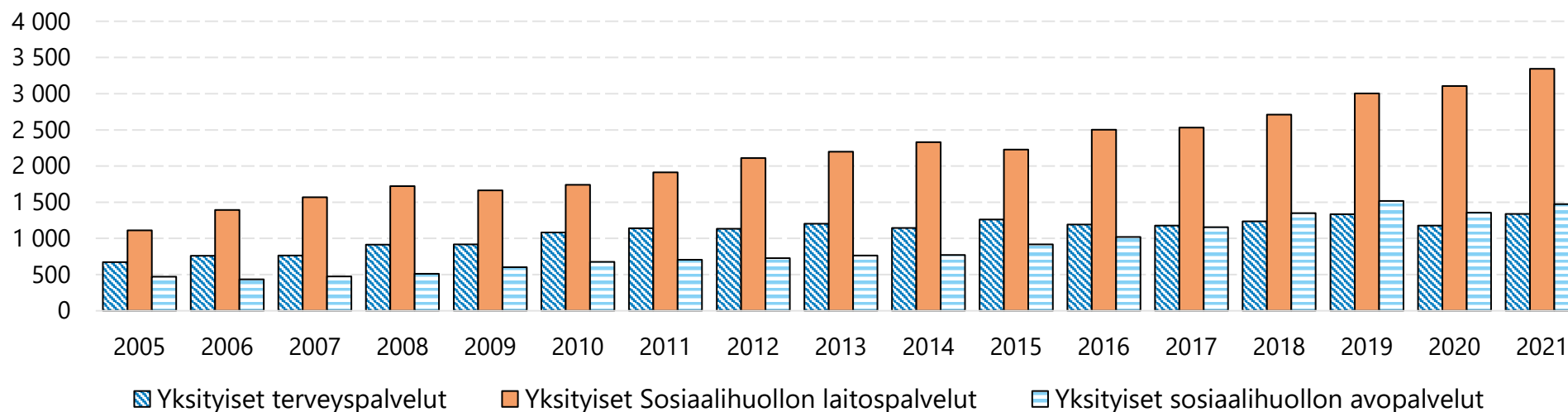

Kuvan 1 tietosisältö

Yksityinen terveys- ja sosiaalipalveluala jakautuu yksityiseen sosiaalihuollon laitospalveluun, yksityiseen sosiaalihuollon avopalveluun ja yksityiseen terveystalouteen. Suurin lukumääräinen kasvu on ollut yksityisten sosiaalihuollon laitospalveluiden toimialalla, jossa vuonna 2021 sattui yhteensä 3 342 työpaikkatapaturmaa, joka on 7,6 % enemmän kuin vuonna 2020 ja 11,3 % enemmän kuin vuonna 2019. Tälle toimialalle kuuluu sekä laitoshoidtoa (hoitosuhteessa) että asumispalveluita (vuokra tai omistus), esimerkiksi ikääntyneiden, kehitysvammaisten, mielenterveys- ja päihdeongelmaisten palveluita, mutta myös ensi- ja turvakoteja ja lasten ja nuorten laitoksia, pakolaiskeskuksia, vastaanottokeskuksia, asunnottomien tilapäisiä suojia sekä tukiasuntoja vankilasta vapautuneille aikuisille.

Myös yksityisten sosiaalihuollon avopalveluiden toimialalla työpaikkatapaturmien lukumäärä on noussut, mutta jäi vuoden 2019 ennätystasosta 2,8 %. Yksityisten sosiaalihuollon avopalveluiden palkansaajille sattui vuonna 2021 yhteensä 1 474 työpaikkatapaturmaa. Yksityisten terveystalouden toimialalla sattui palkansaajille vuonna 2021 yhteensä 1 339 työpaikkatapaturmaa, joka oli noin 13,7 % enemmän kuin 2020 ja toisaalta 0,2 % enemmän kuin vuonna 2019.

Kuva 2. Palkansaajien työpaikkatapaturmat yksityisten terveys- ja sosiaalipalveluiden toimialoilla 2005-2021. Kasvu on jatkunut trendinomaisesti jo vuodesta 1999 alkaen.

Kuvan 2 tietosisältö

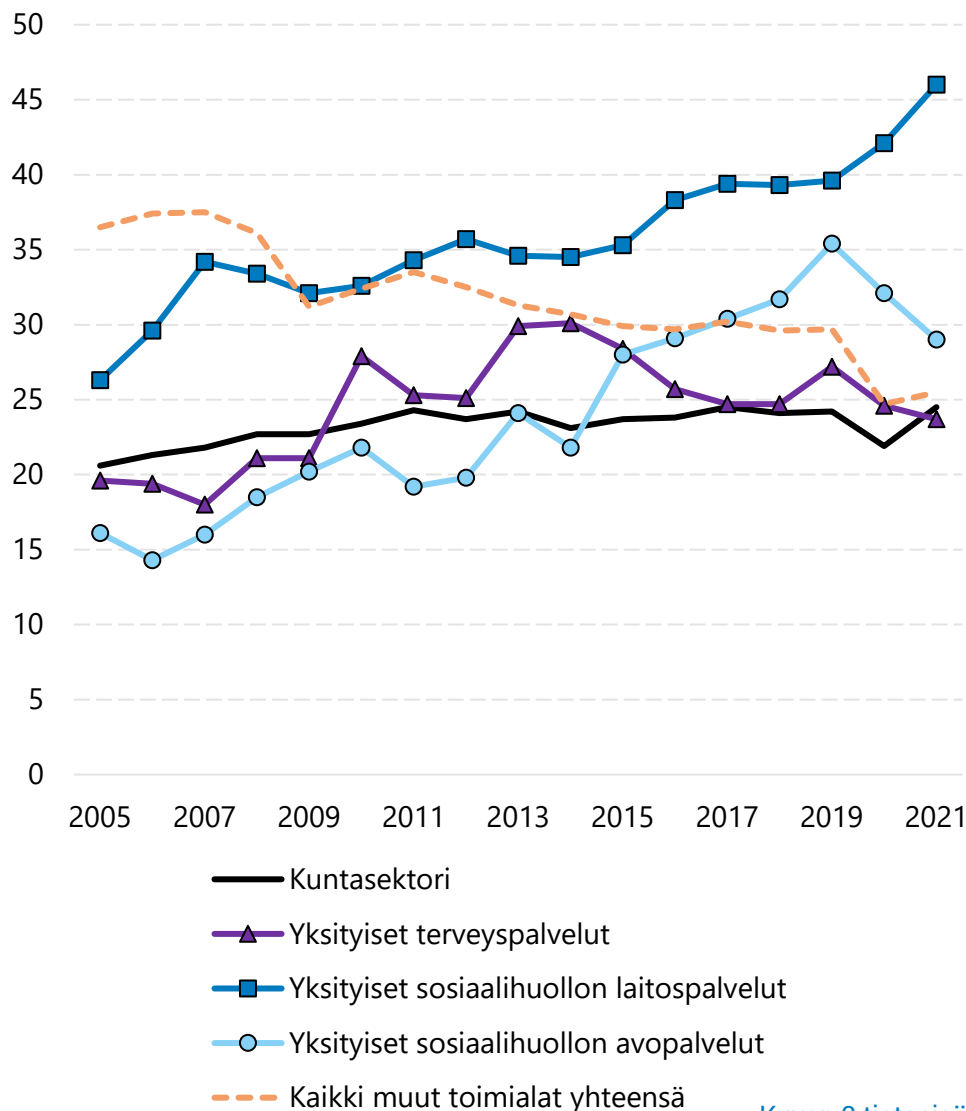
Sosiaali- ja terveysalan työt jakautuvat yksityiselle sektorille ja kuntasektorille

Työtapaturmatilastossa kuntasektori eriytetään omaksi päätoimialakseen ja sinne tilastoituu paljon kuntien sosiaali- ja terveystoimien töiden työpaikkatapaturmia. Kun kuntasektorin sosiaali- ja terveystoimi sekä yksityiset sosiaali- ja terveystoimet tarkastellaan yhdistettynä, on tehtyjen työtuntien määrän perusteella terveys- ja sosiaalipalvelujen päätoimiala suurempi kuin esimerkiksi teollisuuden päätoimiala, rakentaminen tai kuljetusala vuoden 2022 toisella vuosineljänneksellä. Tässä analyysissä tarkastellaan siksi taajuuksien kehitystä ensin toimialoittain, mutta porautuminen tehdään ammattiluokittain, jotta yksityisten ja kuntien sote-ammattien työpaikkatapaturmien taajuustasoa on mahdollista vertailla.

Kuntasektorilla tehtyjen työtuntien kokonaismäärä on kääntynyt vuoden 2017 jälkeen laskuun; vuonna 2021 kuntasektorin palkansaajien tekemien työtuntien määrä oli 701 812 tuhatta tuntia, mikä oli noin 12,8 % vähemmän kuin vuonna 2017. Sen sijaan yksityisten terveys- ja sosiaalipalveluiden päätoimialan tehdyt työtunnit ovat nousseet vuodesta 2005 alkaen: vuonna 2021 palkansaajat tekivät yksityisillä terveys- ja sosiaalipalvelualueilla jo yhteensä 180 612 tuhatta tuntia, mikä oli noin 10 % enemmän kuin vuonna 2020. Yksityisten terveys- ja sosiaalipalvelujen päätoimialalla työtuntien määrät ovat kasvaneet vuodesta 2020 terveyspalvelujen toimialalla ja sosiaalihuollon avopalveluiden toimialalla, mutta laskeutuneet vuodesta 2019 sosiaalihuollon laitospalveluiden toimialalla.

Kuva 3: Palkansaajien työpaikkatapaturmien taajuudet kuntasektorilla sekä yksityisten terveys- ja sosiaalipalveluiden tarkemmalla luokittelutarkkuudella (yksikkö: korvattuja työpaikkatapaturmia miljoonaa työtuntia kohti).

Kuvan 3 tietosisältö

Työpaikkatapaturmien taajuudet ovat kasvaneet kuntasektorilla ja yksityisillä terveys- ja sosiaalipalvelutoimialoilla

Palkansaajien työpaikkatapaturmien taajuuskehitys on kuntasektorilla ja yksityisillä terveys- ja sosiaalipalvelutoimialoilla ollut noususuuntaista jo pitkään, päinvastoin kuin muilla toimialoilla. Kuntasektorin taajuus hipoo jo kaikkien aikojen ennätystään: vuonna 2021 kuntasektorin palkansaajille sattui keskimäärin 24,5 työpaikkatapaturmaa miljoonaa työtuntia kohti (nousua 11,9 % vuodesta 2020, kuva 3). Yksityisillä terveyspalvelutoimialoilla trendi kääntyi laskevaksi jo 2014 ja taajuus on laskenut nyt vuodesta 2019 vuoteen 2021, ollen vuonna 2021 noin 23,7 työpaikkatapaturmaa miljoonaa työtuntia kohti (taajuus laski vuodesta 2020 noin 3,7 %). Sosiaalihuollon avopalveluiden toimialalla taajuus vuonna 2021 oli 29 työpaikkatapaturmaa miljoonaa tehtyä työtuntia kohden (taajuus laski vuodesta 2020 noin 9,7 %). Yksityisten terveys- ja sosiaalipalveluiden päätoimialan taajuuden kasvu on viime vuosina tullut toimialasta sosiaalihuollon laitospalvelut, joissa taajuus on noussut jyrkästi. Vuonna 2021 yksityisten sosiaalihuollon laitospalveluiden palkansaajien työpaikkatapaturmien taajuus oli ennätyksellisen korkea, noin 46 työpaikkatapaturmaa miljoonaa tehtyä työtuntia kohden.

Vuoden 2021 työpaikkatapaturmien taajuusluvut kiinnittävät huomion siihen, että erityisesti yksityisten sosiaalihuollon laitospalvelujen osalla sekä kehitys että nykytaso ovat muuhun työelämän kehitykseen verrattuna poikkeuksellisia. Tällä toimialan luokittelutarkkuudella korkeammat työpaikkatapaturmien taajuudet 2021 oli metallituotteiden valmistuksessa (47,5), työllistämistoiminnassa (58,0), erikoistuneessa rakennustoiminnassa (61,0), talonrakentamisessa (62,9) ja eläinlääkintäpalveluissa (97,6). Esimerkiksi tapaturmariskiltään aiemmin korostuneilla sahateollisuuden ja maaliikenteen toimialoilla työpaikkatapaturmien taajuudet ovat jo sosiaalihuollon laitospalveluita alemmalla tasolla. Palkansaajien työpaikkatapaturmien lukumääräkehitys yksityisen terveys- ja sosiaalipalvelutoimialan sisällä on esitetty taulukossa 1.

Yksityisten sosiaalihuollon laitospalveluiden toimialalla kolmasosa ihmisten aiheuttamia vahingoittumisia

Vuoden 2020 yksityisten terveys- ja sosiaalipalveluiden päätoimialan työpaikkatapaturmat taulukoitiin Tilastokeskuksen Yritysrekisterin tiedoilla yrityksen kokoluokituksen mukaan (PKS-luokitus EU, jolla tuoreimmat käytettävissä olevat tiedot ovat vuodelta 2020). Yli 73 % poikkeamaltaan väkivaltaan, järkyttävään tilanteeseen tai poikkeavaan läsnäoloon liittyvistä työpaikkatapaturmista sattui suuryrityksissä ja noin 12 % keskisuurissa (Vertailun vuoksi kaikkien työpaikkatapaturmien 2020 osuudet ko. päätoimialan

**Sosiaalihuollon
laitospalvelutoimialalla
työpaikkatapaturmien
taajuus on korkea ja
taajuus nousee yhä.**

Taulukko 1. Palkansaajien työpaikkatapaturmien lukumääräkehitys yksityisillä terveys- ja sosiaalipalvelutoimialoilla 2016-2021.

Toimiala	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Varsinaiset sairaalapalvelut	66	73	66	76	55	51
Kuntoutuslaitokset ja sairaskodit	152	146	131	97	76	142
Terveyskeskus- ja vastaavat yleislääkäripalvelut	7	.	4	1	8	12
Lääkäriasemat, yksityislääkärit ja vastaavat erikoislääkäripalvelut	425	393	432	430	449	567
Hammaslääkäripalvelut	77	70	52	89	64	66
Fysioterapia	28	43	36	38	41	42
Laboratoriotutkimukset	10	7	8	11	11	5
Kuvantamistutkimukset	4	3	2	.	.	.
Sairaankuljetuspalvelut	97	98	51	118	99	117
Muu terveysterveyspalvelu	327	343	454	476	375	336
Ikääntyneiden hoitolaitokset	210	232	254	268	281	284
Vammaisten hoitolaitokset pl. kehitysvammaisten laitospalvelut	9	5	5	3	4	8
Kehitysvammaisten laitokset ja asumispalvelut	431	507	453	448	234	228
Mielenterveysongelmaisten asumispalvelut	99	89	102	123	125	143
Päihdeongelmaisten laitokset	39	26	40	38	33	45
Päihdeongelmaisten asumispalvelut	6	5	13	14	20	17
Ikääntyneiden palveluasuminen	959	885	1 042	1 197	1 247	1 276
Vammaisten palveluasuminen pl. kehitysvammaisten palveluasuminen	166	228	237	269	203	220

Taulukko 1. Palkansaajien työpaikkatapaturmien lukumääräkehitys yksityisillä terveyst- ja sosiaalipalvelutoimialoilla 2016-2021.

Toimiala	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten ja nuorten laitokset ja ammatillinen perhehoito	541	520	531	597	901	1036
Ensi- ja turvakodit	22	16	13	12	10	17
Muut laitokset ja asumispalvelut	21	20	19	34	47	69
Kotipalvelut ikääntyneille ja vammaisille	224	268	278	334	319	329
Ikääntyneiden päivätoiminta	4	6	8	9	6	2
Vammaisten päivä- ja työtoiminta	27	44	29	28	17	32
Muut vanhusten ja vammaisten avopalvelut	28	28	28	33	29	24
Lasten päiväkodit	221	294	347	390	367	427
Muu lasten päivähoito	19	18	28	33	30	24
Kotipalvelut muille kuin ikääntyneille ja vammaisille	13	14	69	48	65	81
Päivä- ja työtoiminta muille kuin ikääntyneille ja vammaisille	74	51	50	71	39	32
Avomuotoinen päihdekuntoutus	4	4	1	3	4	2
Muulla luokittelemattomat sosiaalihuollon avopalvelut	405	429	511	567	480	521
Yhteensä	4 715	4 865	5 294	5 855	5 639	6 155

**Ihmisten aiheuttamia
tapaturmia sattuu erityisen
paljon suurissa
sosiaalihuollon
laitospalveluja tuottavissa
yrityksissä.**

suuryrityksissä oli noin 69 % ja keskisuurissa 14 %). Kun tarkastelu rajattiin vain yksityisten sosiaalihuollon laitospalveluiden toimialaan, vastaava osuus suuryrityksissä oli jo noin 74 % ja keskisuurissa yksityisten sosiaalihuollon laitospalveluiden yrityksissä sattui näistä työpaikkatapaturmista noin 13 %. (Vertailun vuoksi kaikkien työpaikkatapaturmien 2020 osuudet ko. päätoimialan suuryrityksissä oli noin 69 % ja keskisuurissa 16 %). Toisaalta tiedetään yleisesti, että kun työpaikkatapaturmien taajuus laskeaan kaikilta toimialoilta vain väkivaltaan, järkyttävään tilanteeseen tai poikkeavaan läsnäoloon tilastoiduista tapaturmista ikäluokittain niin sekä vuonna 2020 että 2021 erityisesti 20-30-vuotiaiden työntekijöiden osalta ilmiö on yleisempi kuin muilla (taajuus yli 25% korkeampi kuin muissa ikäluokissa).

Noin kolmasosa (33,7 %) yksityisten sosiaalihuollon laitospalveluiden toimialan työpaikkatapaturmista on vahingoittumista edeltävänä poikkeavana tekijänä tilastoitu väkivallan, järkyttävän tilanteen tai poikkeavan läsnäolon aiheuttamiksi. Se on huomattavasti enemmän kuin keskimäärin tai esimerkiksi palveluammateissa tyypillisesti (palvelutyöntekijöiden ammattiryhmässä keskimäärin 4,8 % osuus). Toiseksi yleisimpiä poikkeamia sosiaalihuollon laitospalveluiden työpaikkatapaturmissa ovat äkilliset kuormittumiset (esim. nostamisen yhteydessä) 20 % osuudella ja kolmantena kaatumiset ja putoamiset 17 % osuudella.

Yksityisten sosiaalihuollon avopalveluiden osalta vuonna 2021 noin 49,6 % työpaikkatapaturmista liittyi liikkumiseen, 15,8 % oli nostamiseen tai kantamiseen liittyviä ja 11,7 % liittyi esineiden

Taulukko 2: Yksityisten sosiaalipalvelujen toimialojen työtapaturmien ammattijakauma 2021 (%).

Ammattiluokka	Sosiaali- huollon laitos- palvelut %	Sosiaali- huollon avo- palvelut %	Yhteensä %
Hoivapalvelun ja terveydenhuollon työntekijät	46	48,1	46,6
Lainopilliset avustajat sekä sosiaali- ja kulttuurialan asiantuntijat	24,8	10	20,3
Terveydenhuollon asiantuntijat	11	6,8	9,7
Siivoojat, kotiapulaiset ja muut puhdistustyöntekijät	3,2	6,3	4,2
Lainopilliset, sosiaalialan ja kulttuurialan erityisasiantuntijat	4,6	2,5	4
Opettajat ja muut opetusalan erityisasiantuntijat	1,3	8,6	3,6
Palvelutyöntekijät	2,4	2,3	2,4
Johtajat, ylimmät virkamiehet ja järjestöjen johtajat	0,9	4,8	2,1
Muut yhteensä	5,8	10,6	7,1

käsittelyyn. Mielenkiintoista on työpaikkatapaturmien sattumisympäristön jakauma, avopalveluiden toimialan työpaikkatapaturmista noin 40,9 % sattui hoitolaitoksissa, 26,7 % oppilaitoksissa tai päiväkodeissa, 9,8 % julkisissa ympäristöissä ja toisaalta vain 4,9 % kodeissa.

Yksityisten sosiaalipalvelualojen kesken työtapaturmien jakaumat ovat hieman erilaiset (taulukko 2).

Yksityisten terveyspalvelujen toimialalla vuodelle 2021 näkyy tilastossa siirtymää työpaikkatapaturmien tilastoitumisessa; lääkärien työpaikkatapaturmien lukumäärä näyttää puolittuneen ja samaan aikaan johtajien ja muiden erityisasiantuntijoiden lisääntyneen. On mahdollista, että kyse on luokittelun käytön muutoksesta. Näissä ammateissa sattuu yksityisellä terveyspalvelutoimialalla lukumääräisesti vain vähän työpaikkatapaturmia, vuonna 2021 yhteensä 179, vuonna 2020 vastaava lukumäärä oli 190. Näistä vuonna 2021 sattuneista työpaikkatapaturmista suurin osa oli liikkumistapaturmia (yhteensä 62) ja esineiden käsittelyn yhteydessä sattuneita (40 kpl). Yksityisten terveyspalveluiden toimialan asiantuntijoiden tapaturmia sattui vuonna 2021 yhteensä 529 (esim. sairaanhoitajien, kättilöiden, sosiaalialan asiantuntijoiden, liikunnanohjaajien yms. ammatit). Näistäkin vuonna 2021 eniten liikkumiseen liittyviä työpaikkatapaturmia, yhteensä 209, esineiden käsittelyyn liittyviä 128 ja taakan siirtämiseen ja nostamiseen liittyviä 69 kpl. Vastaavasti palvelutyön ammattiluokassa on lähihoitajien, muiden terveydenhuollon työntekijöiden ja kodinhoitajien työpaikkatapaturmia, yhteensä 511 vuonna 2019, joista 218

liikkumiseen liittyviä, 103 esineiden käsittelemiseen liittyviä ja 84 taakan nostamiseen ja siirtämiseen liittyviä.

Kuntasektorin työpaikkatapaturmat – ja ammateittain vertailu yksityisiin

Kuntasektorilla on vuosikymmeniä sitten ollut työpaikkatapaturmien taajuus huomattavasti muiden alojen keskiarvoa alhaisempi, mutta taajuus on noussut kuitenkin jo lähelle kaikkien alojen keskiarvoa. Kuntasektorilla tehdään paljon keskenään hyvin erityyppisiä töitä, joissa työpaikkatapaturmien taajuustasot ovat keskenään hyvin erilaisia ja on mielenkiintoista verrata näitä vastaaviin yksityisen sektorin ammattien tapaturmataajuustasoihin (kuva 4). Kuntasektorin maataloustyöntekijöiden (lomittajien) työpaikkatapaturmien taajuustaso on korkein pääammateittain tarkasteltuna, noin 60, mutta tarkemmalla tarkastelulla myös siivoustyön ja kiinteistöhuollon esimiesammateissa taajuus 2021 oli korkea (noin 55 työpaikkatapaturmaa miljoonaa tehtyä työtuntia kohden) kun taas työntekijöiden luokassa noin 18, joten on todennäköistä, että esimiesten ammattiryhmälle tilastoituu työntekijöiden tapaturmia. Kolmanneksi korkeimmat työpaikkatapaturmien taajuudet (noin 45) oli lastenhoitajilla ja koulunkäyntiavustajilla (vertailun vuoksi yksityisellä sektorilla taajuustaso 35), sitten neljänneksi korkein noin 44 ravintola- ja suurtaloustyöntekijöillä (yksityisellä sektorilla 37). Suojelu- ja vartiointityöntekijöillä (ml. palomiehet) taajuustaso oli vuonna 2021 noin 39 ja yksityisellä puolella todennäköisesti vartiointipainotteisemmin 51. Vastaavasti

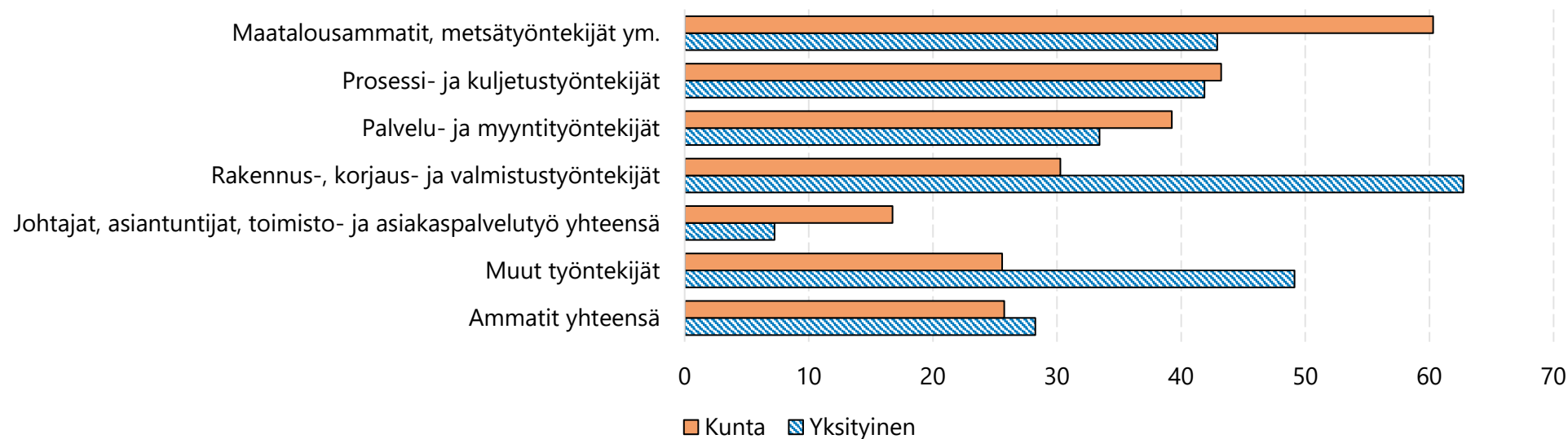
Kuntasektorilla lastenhoitajien ja koulunkäyntiavustajien keskuudessa korkeammat tapaturmataajuudet kuin yksityisellä sektorilla

lähihoitajilla (ml. muut terveydenhuollon työntekijät ja kodinhoitajat) kuntasektorilla taajuustaso oli noin 34 ja yksityisellä sektorilla 37, peruskoulun alaluokkien opettajien ja lastentarhanopettajien noin 31, sairaanhoitajien ja kättilöiden ammattiluokalla noin 29, yksityisen sektorin sairaanhoitajien taajuus on laskennallisesti jopa noin 47, mutta siinä voi olla tuntien ja tapaturmien tilastoitumisen keskinäistä eroa osaltaan, sillä ylemmän ammattiryhmänsä yhteistaajuus terveydenhuollon asiantuntijoille on yksityisellä sektorilla kuitenkin vain 26. Huomionarvoista sekin, että esimerkiksi rakentamisen ammateissa työpaikkatapaturmien taajuustaso

on huomattavasti alhaisempi kuin yksityisellä sektorilla, työtehtävät ja työkohteet lienevät huomattavan erilaisia. Vertailun vuoksi terveydenhuollon erityisasiantuntijoiden (ml. lääkärit) taajuustaso vuonna 2021 kuntasektorilla oli noin 10.

Lukumääräisessä työpaikkatapaturmien määräkehityksessä huomion kiinnittää kuntasektorilla peruskoulun opettajien työpaikkatapaturmat nousseet vuoden 2019 tasosta vuoteen 2021 yhteensä 211 kpl.

Kuva 4: Palkansaajien työpaikkatapaturmien taajuusvertailu ammateittain 2021 työnantajasektorin mukaan, ilman palkattomien oppilas- ym. ryhmien tapaturmia ja johtajien, erityisasiantuntijoiden, asiantuntijoiden, toimisto- ja asiakaspalvelutyön ammattien osalta on laskettu yhteistaajuus.

Kuvan 4 tietosisältö

Kuntasektorilla työpaikkatapaturmien lukumäärissä hahmottuu ammattiryhmien kokoerot, esimerkiksi taajuustarkastelun kärkeen nousevat maatalousammatit ovat verraten pieni osa kuntasektorin työpaikkatapaturmia (taulukko 3).

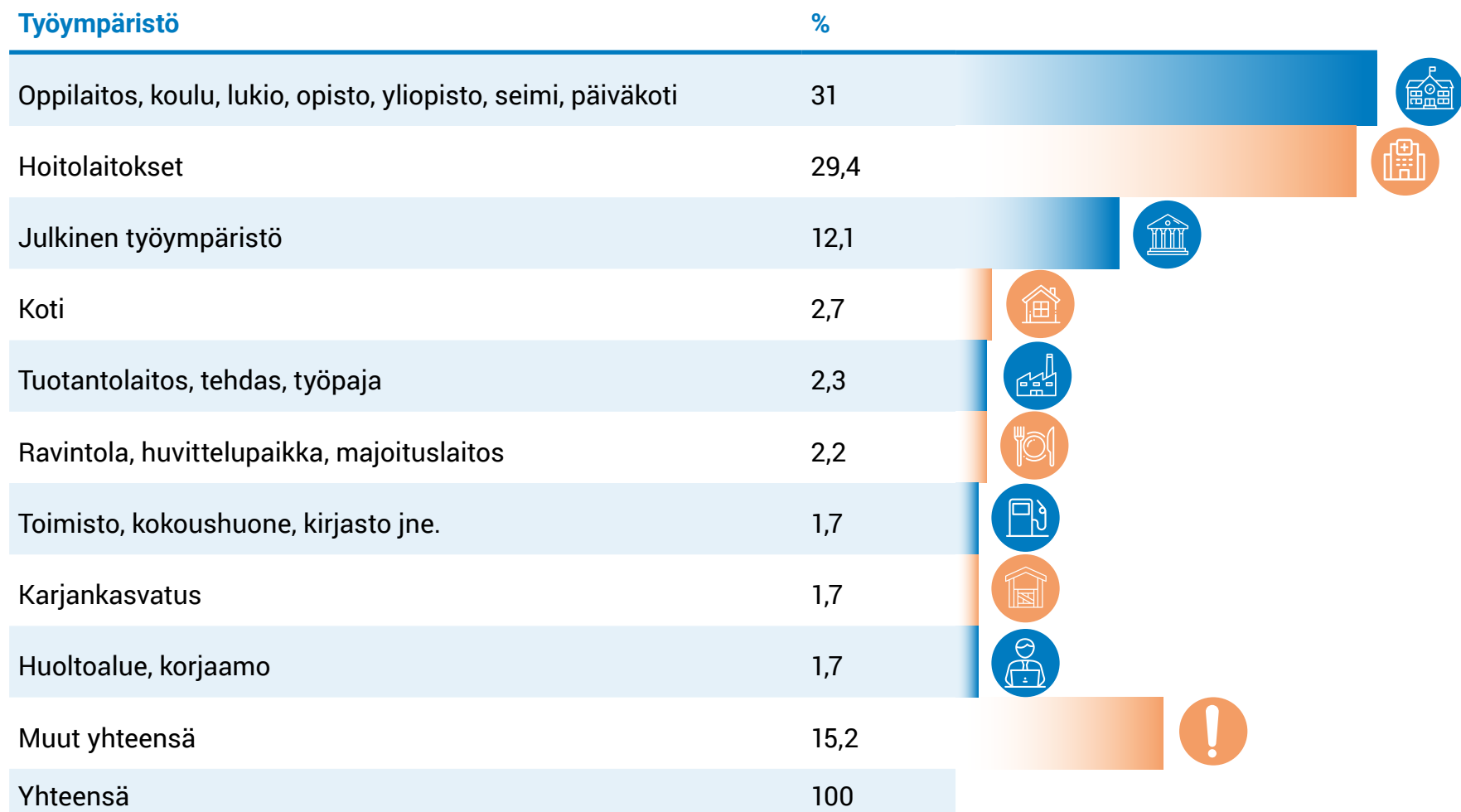
Taulukko 3: Palkansaajien työpaikkatapaturmien lukumäärät 2021 ammattiryhmän mukaan kuntasektorilla.

Ammattiluokka	2021
Lähihoitajat, muut terveydenhuollon työntekijät ja kodinhoitajat	3387
Lastenhoitajat ja koulunkäyntiavustajat	2592
Sairaanhoidajat, kätilöt ym.	2129
Peruskoulun alaluokkien opettajat ja lastentarhanopettajat	1710
Ammattikoulun oppilaat (kuntasektorille tilastoituva osuus)	1081
Koti-, hotelli- ja toimistosiivoajat ym.	610
Kiinteistöhuollon ja siivoustyön esimiehet	597
Lainopilliset asiantuntijat sekä sosiaalialan ja seurakunnan työntekijät	509
Muut opetusalan erityisasiantuntijat	441
Ravintola- ja suurtaloustyöntekijät	348
Johtajat, ylimmät virkamiehet ja järjestöjen johtajat	345

Ammattiluokka	2021
Eläintenkasvattajat	338
Avustavat keittiö- ja ruokatyöntekijät	326
Muut terveydenhuollon asiantuntijat	292
Suojelu- ja vartiointityöntekijät	288
Yhteiskunta- ja sosiaalialan sekä uskonnollisen elämän erityisasiantuntijat	264
Lukion ja peruskoulun yläluokkien opettajat	236
Toimistotyöntekijät	221
Sanomalehtien jakajat, lähetit ym.	190
Ammatillisen koulutuksen opettajat	140
Pelto- ja puutarhaviilijät	132
Lääkärit	130
Rakennustyöntekijät ym.	112
Raskaiden moottoriajoneuvojen kuljettajat	100
Muut yhteensä	1792
Kuntasektorin työpaikkatapaturmat yhteensä	18 309

Kuntasektorin töiden ja työympäristöjen keskinäiset erot näkyvät selvästi, mutta määrällisesti suurin osuus työpaikkatapaturmista vuonna 2021 sattui oppilaitoksissa tai päiväkodeissa, noin 31 % ja 29,4 % hoitolaitoksissa (taulukko 4). Työpaikkatapaturmien sattumisolosuhteet ovat suurelta osin kuntien vaikutuspiirissä.

Taulukko 4. Kuntasektorin palkansaajien työpaikatapaturmien työympäristöjakauma 2021 (%).

Seurakuntien ja uskonnollisten yhteisöjen työpaikkatapaturmat useimmin liikkumistapaturmia

Seurakuntien palkansaajien työpaikkatapaturmista melkein puolet, noin 48,4 % oli liikkumisen yhteydessä sattuneita ja noin 14,5 % liittyi käsivoimin siirtämiseen tai nostamiseen. Esineiden käsittelemiseen liittyi puolestaan noin 11,6 % työpaikkatapaturmista. Liikkumistapaturmien suuri osuus näkyy myös kehonosajakaumassa, noin 34,1 % oli alaraajojen loukkaantumisia ja 33,9 % yläraajojen.

Ammattikoulun oppilaiden työpaikkatapaturmat ovat vähentyneet, vaikka lukumäärä nousi 2021

Ammattikoulun oppilaille sattui vuonna 2021 yhteensä 1 500 työpaikkatapaturmaa, joista 1 081 tilastoitiin kuntasektorille. Se on 166 työpaikkatapaturmaa enemmän kuin vuonna 2020, mutta yhä 432 työpaikkatapaturmaa vähemmän kuin vuonna 2019 ja jopa 991 työpaikkatapaturmaa vähemmän kuin vuonna 2016. Eniten ammattikoululaisten työpaikkatapaturmia, 14,0 % sattui palvelu- ja hoitoalan töissä, noin 12,2 % tuotannon, jalostuksen tai käsittelyn työtehtävissä ja 8,4 % asennus- ja valmistelutöissä. Opetus-, tutkimus, toimisto- tai hallintotöissä sattui 7,4 % työpaikkatapaturmista ja 4,7 % kunnossapito-, huolto-, korjaus- tai säätötöissä. Yleisimpiä ovat yläraajojen ja erityisesti sormien vammat, joita työpaikkatapaturmista oli noin 31,8 % vuonna 2021, silmätapaturmien osuus oli noin 11,0 %. Vuonna 2020 yhteensä 91,5 % ammattikoulun

Laitospalveluiden toimialalla myös liikkumiseen ja nostamiseen liittyvien tapaturmien määrä kasvanut.

oppilaiden työpaikkatapaturmista johti enintään 3 päivän työkyvyttömyyteen.

Sekä yksityiset että kuntien terveys- ja sosiaalipalvelut ovat voimakkaassa muutoksessa

Tässä analyysissä tarkasteltavia toimialoja yhdistää voimakas muutos, joka on keskeistä koko yhteiskunnalle ja se muutos heijastuu vahvasti muuhunkin työelämään, vähintään siksi, että näiden toimialojen lisätöyvoiman tarve tulee eri väestötilastojen perusteella lähitulevaisuudessa olemaan suuri. Sosiaali- ja terveyspalvelut yksityisellä ja julkisella sektorilla yhteensä ovat jo nyt päätoimialoista merkittävin kokonaisuus. Työtaturmatilasto osaltaan auttaa tunnistamaan kehittämisen paikkoja, mutta ei itsessään kerro mitä työpaikkatasolla pitäisi tehdä tilanteen ja kehityksen korjaamiseksi. Voimakkaan muutoksen vuosina työturvallisuuden johtaminen lienee mahdotonta tehdä erillään muusta kehittämisestä, pitää ajatella palvelu-, hoito-, asumis- tms. kokonaisuuden laadukasta ja turvallista toimintaa.

Sekä kuntasektorilla että yksityisissä terveys- ja sosiaalipalveluissa trendi on ollut se, että työpaikkatapaturmia sattuu entistä useammin tehtyyn työtuntimäärään nähden. Erityisesti vuosi 2020 oli koronapandemian ja sen seurannaisvaikutusten vuoksi poikkeuksellinen ja myös vuonna 2021 koronapandemian hallintatoimet vaikuttivat yhä työn tekemisen tapoihin voimakkaasti, mm. suositeltuun etätöy tekemiseen ja kontaktien minimoimiseen.

Vuodet 2020 ja 2021 näyttävät tasoittaneen toimialojen työpaikkatapaturmien taajuuksien nousutrendiä, mutta suunta ei kokonaisuuden tasolla ole vielä kääntynyt alaspäin. Varsinkin kuntasektorin ominaispiirre on monialaisuus, työt ovat keskenään hyvin erilaisia ja siksi tässä analyysissä tarkastelua tehtiin ammattiryhmittäin, ammattipääluokkien osalta nähdään tasoerot ja tarkemalla luokitustarkkuudella ne, joissa taajuudet ovat korkeimpia. Tämä auttaa kohdentamaan työtapaturmien ennaltaehkäisytyötä.

Yksityisten terveydenhoitopalveluiden taajuustrendi on ollut laskeva ja on kaikkien toimialojen keskiarvon tasolla ja yksityisten sosiaalihuollon avopalveluiden taajuus on laskenut vuoden 2019 huipputasostaan jo 18 %, osin ehkä viimeisten vuosien poikkeuksellisuuden vuoksi. Samaan aikaan yksityisten sosiaalihuollon laitospalveluiden toimialan työpaikkatapaturmien taajuus on noussut ennätyskorkeaksi ja nousun taustalla näkyy korostus erityisesti erilaisten väkivaltaan liittyvien tapaturmien osalta (joiden lukumäärä melkein tuplaantunut vuodesta 2016), mutta myös nostoihin ja liikkumiseen liittyvien työpaikkatapaturmien määrän kasvu. Väkivaltaan liittyvien työpaikkatapaturmien osalta näkyi ilmiön korostuminen erityisesti suurten yritysten kohdalla. Samantyyppisiä havaintoja on myös Tarja Ojalan Suomen pelastusalan keskusjärjestölle SPEK:ille koostamassa Superin jäsenkyselyraportissa "Toimintakyvyltään heikentyneiden henkilöiden asumisturvallisuus, hoivahenkilöstön työturvallisuus ja turvallisuuskoulutus lähihoitajien kokemana" (SPEK 2020, ISBN 978-951-797-692-3), s. 81-83 mainitaan vaaratekijäksi väkivalta, joka voi olla joko asiakkaiden tai asukkaiden välistä (potilas- tai asiakasturvalli-

suus) tai henkilöstöön liittyvää (työturvallisuus). Vastauksissa vaaratilanteista 47,4 % oli liittynyt väkivaltaan ja väkivallan tekijä ja myös kohde vaihteli. Lisäksi vaaratilanteina kyselyssä mainittiin kolmanneksi yleisimpänä työturvallisuusongelmat, kuten väkivallan uhka ja kuormittuminen, mutta myös esimerkiksi alhainen henkilöstömitoitus, yksintyöskentely, tilojen vaarallisuus ja soveltu-mattomuus sekä paloriskit. Vaaratilanteita oli kyselyssä vastattu myös liittyvän osaamiseen, koulutukseen ja kielitaitoon. Samassa kyselyraportissa s. 99 on myös listattu monipuolisesti myönteisen turvallisuuskehityksen selittäjiä vastauksista, esimerkiksi toiminta-mallien kehittämisessä ja yhteistyössä, turvatekniikassa ja turvalli-suudessa, paloturvallisuudessa/asumisen turvallisuudessa, luki-tuksissa, turvallisuuskoulutuksessa, hallinnollisissa asioissa, asiakasturvallisuudessa ja tapaturmien ehkäisyssä (tästä esimerk-kinä portaisiin asennetut liukastumisesteet).

Seurakunnissa ja uskonnollisissa yhteisöissä työpaikkatapatur-mien lukumäärät ovat olleet laskussa pidempään. Samoin oppilas-tapaturmissa lukumääräkehitys on ollut myönteistä, vaikka luku-määrät nousivatkin 2021, todennäköisesti johtuen erityisesti vertailuvuoden 2020 koronarajoituksista ja koronasulkujen ja rajoitusten aiheuttamien työharjoittelujen vaikeutumisista.

Erityisesti kuntasektorin sote-toiminnot ja pelastustoimi ovat nyt ja tulevana vuosina voimakkaassa hallintorakenteisiin liittyvässä muutoksessa, johtaminen ja organisaatiot muuttuvat varmasti. Myös työturvallisuuden johtamiselle se on haaste, sillä viime vuosien taajuuskehitys ei ole osoittanut sitä jatkuvan parantami-

sen toimintamallia samassa suhteessa kuin muilla yksityisillä vertailutoimialoilla. Tapaturmataajuuksien nousevan kehityksen taustalla saattaa olla osaltaan henkilöstön ikärakenteen muutos. Taajuuskehitys ei käänny yksittäisillä pienillä toimenpiteillä, tarvitaan myös laajoja organisointiin ja johtamiseen vaikuttavia toimia, mutta samaan aikaan paljon työn kehittämistä turvallisemmaksi paikallisella tasolla.

Fyysinen kuormittuminen on myös lähihoitajien vastauksissa noussut toiseksi merkittävimpänä kuormitustekijänä esille yllä mainitussa kyselyraportissa, työtapaturmatilastossa sama näky selvästi vielä vuonna 2021. Tyypillisimmin nämä hoitohenkilöstön työpaikkatapaturmissa liittyvät nosto- ja liikkumistilanteisiin ja yleisimmin loukkaantuu selkä tai yläraajat. Potilasnostoaihe ja hoitolaitosten kiinteistön sisäisen liikkumisen turvallisuus ovat edelleen ajankohtaisia. Sama liittyy esimerkiksi asukkaiden tai asiakkaiden liikkumisturvallisuuteen ja kaatumisiin, esim. yksintyöskentelytilanteissa.

Yllä mainitun Tarja Ojalan kokoaman laajan kyselyraportin mukaan turvallisuuspoikkeamien ja vaarojen raportointi on käytössä valtaosalla työpaikoista. Johtavatko vaaratilanneilmoitukset toimenpiteisiin, muuttuvatko olosuhteet tai työn tekemisen tavat ilmoitusten seurauksena?

Lisätietoja: Janne Sysi-Aho, janne.sysi-aho@tvk.fi
Tapaturmavakuutuskeskus, TVK

Tässä analyysiraportissa esitetään analyysin laatijoiden näkemys aiheesta.

Analyysi on laadittu syyskuussa 2022.

Tapaturmavakuutuskeskus TVK, Itämerenkatu 11-13, 00180 Helsinki